

СПРИЙНЯТТЯ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЯК АТРИБУТУ БУТТЯ У ДАВНЬОКИТАЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ГАРМОНІЇ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Янішевський О. Л.

Аспірант

Житомирський державний університет ім. І. Франка

м. Житомир, Україна

oyanishevskiy@gmail.com

У статті проаналізовано невизначеність як екзистенційно- онтологічний феномен у філософському дискурсі, що є центральною у багатьох філософських системах, зокрема у давньокитайській думці. У даосизмі, через вчення Лао-цзи, невизначеність розглядається як природний стан буття, що проявляється через Дао — принцип, якого неможливо повністю досягнути. Прийняття цієї невизначеності відбувається через концепцію «У-вей» (не-дія), яка водночас спрямовує людину до соціальної гармонії та самореалізації. Конфуціанство, як філософія та ідеологія досконалості людини та суспільства, орієнтується на соціальну гармонію, де невизначеність приймається як даність та долається через дотримання ритуалів і моральних норм, котрі, відповідно, ведуть до процвітання як суспільства, так і особистості. Саме невизначеність як екзистенційний феномен прямо вплинув на формування концепцій даосизму та конфуціанства для навігації у Реальності

Ключові слова. Невизначеність, конфуціанство, даосизм, Дао, Небо, гармонія, самореалізація.

Вступ

Невизначеність, як екзистенційно-онтологічний феномен, є інтегральною частиною філософського дискурсу. Власне, саме буття визначається як таке, що не має достовірної екзистенції кожної наступної секунди; радше, можемо говорити про ступінь ймовірності подальшого існування реальності як такої. Подолати певні бар'єри невизначеності, як епістемологічні, так і екзистенційні, намагалися і намагаються низка філософів через пропозицію того чи іншого пояснення даного

феномену. Зокрема, сприйняття невизначеності як даності пропонує давньокитайська філософія.

Основна частина

Найвідомішими філософськими напрямками Китаю є даосизм та конфуціанство, котрі не оминають проблематику невизначеності. Лао-Цзи (VII-VI ст. до н.е), провідний давньокитайський філософ, у своєму трактаті «Дао Де Цзін» досить чітко вказує на те, що невизначеність є невід'ємною частиною буття (Дао). «О безкінечне! Його не можна назвати. Воно існує, але повертається до небуття. Воно називається формою безформною. Воно також називається невизначеним» [2, с 20]. За Лао Цзи, кожен має прийняти реальність, як вона є, з її окресленим та неокресленим, відомим та невідомим, і при цьому має бути бездіяльним. «Немає нічого такого, чого б не досягла бездіяльність» [2, с 49]. Варто розуміти, що під «бездіяльністю» (шлях «У-вей») розуміється не лімітація фізичної або творчої активностей, а зменшення власних бажань, розумінням того, в які процеси буття варто або не варто втручатися. Розуміння останнього («правильного невтручання») приходить з наповненням людиною Де (моральністю). Всі природні процеси слід сприймати як даність та діяти (або не діяти) узгоджено з духовними настановами (включно з медитаціями) для більшого пізнання Дао для досягнення досконалості. «Людина вищої моральності нагадує нездатного». [2, с 45]. Чим більше людина усвідомлює та втілює шлях правильної бездіяльності (живе простим життям, позбавлених бажань), тим більше вона самореалізується («стає великою») шляхом досягнення високої духовності та максимальної гармонії з Дао, тобто з самим Буттям [2].

Конфуцій (VI-V ст. до н.е.), засновник давньокитайської філософської течії конфуціанства, також не обходив проблематику невизначеності, хоч і дещо меншою мірою у порівнянні з даосизмом. Центральною проблематикою конфуціанства є гармонійні відносини в суспільстві, які досягаються слідуванню морально-етичним ідеалам на рівні особистості та держави. В конфуціанстві, концепт Дао використовується у значенні практичного шляху досягнення гармонії та досконалості, тоді як Небо є джерелом морального порядку на Землі, котре має «волю» і наділяє тих, хто слідує його шляху, земними благами та суспільною шаною. Важливо розуміти, що основні чесноти – рен (людяність), лі (ритуали та етикет), сяо (шанобливість сина), чжун (вірність та відданість) – окреслені в конфуціанстві саме як шлях досягнення гармонії в суспільстві та досягнення власної величності (самореалізації) саме через проблему невизначеності у постійному, мінливому світі, де людина не може пізнати все. Особливе значення мають ритуали (лі), оскільки саме слідуючи традиціям предків, за Конфуцієм, можна робити певні прогнози про майбутнє, дещо вирішуючи проблематику невизначеності Буття.

«Дім Чжоу основувався на обрядах Ін, що зберіг з них і що додав, можна знати. І про тих, хто, можливо, наслідувати Чжоу, нехай і за сотню поколінь, можна знати» [1, с 14]. Самореалізація у

конфуціанстві ототожнюється з набуванням особою високої людяності, доброчесності, що підтверджується відповідною повагою суспільства. Отже, використовуючи шлях Дао (а отже, приймаючи Небо та його невизначеність, а також його волю як даність) і втілюючи у життя усі чесноти, визначені конфуціанством, можливо не лише досягти гармонійних відносин у суспільстві, але й досягти самореалізації.

Висновки

Невизначеність як екзистенційний феномен розглядається під різними кутами філософами різних епох. Зокрема, у Стародавньому Китаї невизначеність сприймається як безперечний атрибут Буття, з яким потрібно працювати, при чому дещо різними способами, в залежності від філософської течії. Даосизм пропонує прийняти невизначеності як атрибут Дао і гармоніювати з нею через практику У-вей («правильне недіяння»). Конфуціанство, в свою чергу, підходить до невизначеності під кутом прагнення до соціальної стабільності, досягаючи гармонії шляхом дотримання ритуалів та моральних принципів. Обидві філософії визнають неможливість пізнання усього Буття і закликають до гармонійної взаємодії з невизначеністю як даності Буття. Шляхи «У-вей» даосизму або моральні-етичні ідеали конфуціанства були сформовані як такі зважаючи на феномен невизначеності Реальності на всіх рівнях (буття-суспільство-людина). При цьому, і даосизм, і конфуціанство прямо вказують на те, що саме завдяки прийняттю невизначеності та слідуванню волі Неба та Дао, можна досягти не лише гармонійних стосунків у суспільстві, але й втілення власної самореалізації.

Література

1. Конфуцій. Бесіди і судження. Київ: Арій, 2023. 224 с.
2. Лао-Цзи. Дао Де Цзін. Київ: Арій, 2024. 96 с.